

tekenen, handvaardigheid, textiele vormgeving

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 80 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Achter gesloten deuren

1 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- De voorstelling in reliëf van wilde dieren voor de kar die door de man met de zweep / de wagenmenner 'getemd'/gestraft worden als ze niet gehoorzamen is een letterlijke vertaling/verbeelding van de tekst (Wilde dieren moet men temmen) 1
- De voorstelling van de beeldengroep, namelijk van (naakte) gevangenen met handboeien/ketens die (angstig) buigen/wegdraaien onder dreiging van de vrouw met de gesel, is een figuurlijke vertaling/verbeelding van de tekst: gevangenen zijn te vergelijken met wilde dieren, die (in het tuchthuis) 'getemd' (gestraft) worden als ze zich niet gedragen 1

Opmerking

Als alleen een beschrijving van de voorstelling gegeven wordt en de voorstelling niet gerelateerd wordt aan de tekst, geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 3

drie van de volgende:

- dramatisch weergegeven voorstelling:
 - De naakte figuren / gevangenen draaien angstig weg (onder de dreiging van de gesel).
 - het opspringen van de leeuwen bij het knallen van de zweep (onder aansporing van de man op de kar)
- overdadige decoratie:
 - de festoenen / guirlandes (trossen met bladeren en fruit) in het fries van de poort
 - de krullen rechts en links van de zuilen
- dynamiek:
 - de gedraaide lichamen van de naakte figuren (gevangenen)
 - de golvende elementen (consoles) boven de zuilen
 - het gedrapeerde kleed van de vrouw
 - de voorovergebogen wagenmenner
- dieptewerking / licht-donker contrast:

de naar voren stekende elementen zoals kroonlijst / golvende elementen (consoles) / halve zuilen en de meer vlakke of verdiept gelegen delen van de lijst / pilasters / reliëfs zorgen voor een sterke licht-donkerwerking
- doorbreken van / variëren op klassieke elementen:
 - de gebroken architraaf
 - het invoegen van consoles tussen zuilen en architraaf
 - Ionisch kapiteel op een Dorische zuil
- levensechte stofuitdrukking en plasticiteit:
 - in de natuurlijke val van het kleed van de vrouw
 - de overtuigende houding van de vrouw
 - de lichamen (overdreven anatomie) van de gevangenen

per juist antwoord

1

Opmerking

Als bij een kenmerk geen of geen juist voorbeeld wordt gegeven, geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
<p>3 maximumscore 3 drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zware/massieve bouw (dikke muren) – overspanning door één grote koepel (als een stulp) – hoge muur van de gevangenis met veel, maar heel kleine (getraliede) raampjes – ingang is versterkt met hoge uitkijk- en/of wachttorens (met kantelen) – de zware/massieve deur <p>per juist antwoord</p>		1
<p>4 maximumscore 2 twee van de volgende voordelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Er is goede bewaking mogelijk, want vanuit het midden/centrum van de ronde ruimte kan de bewaker alle celdeuren / alle toegangswegen zien (de bewaker kan dus makkelijk zien wie de cellen in- of uitgaat). – Er is goede bewaking mogelijk, want de afstand tussen bewakingspost en cel is overal even klein (de bewaker is bij elke cel even snel). – Er is efficiënte bewaking mogelijk, want er zijn minder bewakers nodig omdat een bewaker vanuit één punt het geheel kan overzien, en dat is goedkoper. <p>per juist antwoord</p>		1
<p>5 maximumscore 3 drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De vleermuizen en/of het vliegtuig zijn organische vormen / figuratieve motieven waardoor het strenge (geometrische) ontwerp wordt doorbroken. – Het patroon van cirkels en (stippel) lijnen suggereert dynamiek waardoor het interieur levendiger lijkt. – De letters / tekst rondom draagt door het ritme (afwisseling) in de typografie bij aan de verlevendiging van het interieur. – De lichte (beige, grijze) vloer met oranje- en blauwe kleurvlakken contrasteert met/verschilt van de overwegend beige/gele kleuren van het interieur en daardoor wordt het geheel levendiger. – De suggestie van transparantie in de vleermuizen en/of het vliegtuig draagt bij aan verzachting van vlakke/gesloten oppervlakten en daarmee aan verlevendiging van het interieur. – De zitelementen en de ronde put dragen door variatie in niveau (hoogte en diepte) bij aan een verlevendiging van het vloeroppervlak. – De zitelementen en de ronde put dragen door de afwisseling in kruis- en ronde vormen bij aan een verlevendiging van het vloeroppervlak. <p>per juist antwoord</p>		1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

6 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De grote vleermuizen en het radarbeeld van het vliegtuig kunnen negatieve associaties en/of nachtmerrieachtige reacties oproepen, zoals angst voor het duister, of neergestorte vliegtuigen.
- Het kunstwerk is te ingewikkeld / raadselachtig voor de gevangenen en sluit om die reden niet aan bij hun ervaringswereld.
- Het beeld van een vliegtuig onder water versterkt de suggestie van diepte / dieptewerking (als je vanaf de hogere verdieping naar beneden kijkt) en dat kan als bedreigend ervaren worden.
- De vloer was voorheen een speelveld (zie figuur 2a) en is nu een kunstwerk dat zich minder makkelijk leent voor (bekend) spel en/of heeft geen herkenbaar doel.

per juist antwoord

1

Opmerking

Als in het antwoord wordt opgemerkt dat het kunstwerk niet mooi of saai werd gevonden, geen scorepunt toekennen.

7 maximumscore 3

drie van de volgende:

- de overwegend symmetrische opzet van het gebouw
- Het gebouw is / de omheining en het gebouw zijn overwegend in één (oranje) kleur.
- de doorlopende rode bies/(rol)rand op de muur
- het rasterpatroon in de muur (de gevelbekleding) van het gebouw
- de herhaling van blauwe stroken / rechthoeken op de gevel van het gebouw

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

- modernisme (een van de volgende): 1
 - nauwelijks decoratie/ornamenten (afgezien van de kleur)
 - plat dak
 - sterke neiging tot symmetrie
 - geometrische vormen/geometrisch rasterpatroon in de gevel
- postmodernisme (een van de volgende): 1
 - humor/speelsheid (speelse relativering) door de ongebruikelijke kleur (goud / oranje)
 - humor/speelsheid in het speelgoedachtige (grote blokken) patroon in de muur
 - humor/speelsheid door de rode (rol)rand van de muur
 - verwijzing naar een historische bouwstijl / historisch gebouw, namelijk een fort / verdedigingswerk
 - de functie van het gebouw is een gevangenis, maar het exterieur (grote blokken, vorm van een fort, kasteelachtige poort) verwijst naar de functie van een verdedigingswerk (anders dan het modernistische 'vorm volgt functie')

9 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- Bij de koepelgevangenis dragen de twee wachttorens (die autoriteit, macht en kracht uitstralen) en de (versterkte) deur de boodschap uit dat hier (gevaarlijke gevangenen) zwaar bewaakt wordt 1
- Bij De Schie worden de deuren bij sluiting onzichtbaar / vallen ze samen met de muur (hermetisch sluiten) en dat drukt uit dat wie hier binnengaat er nooit meer uitkomt (heel goed of lang wordt opgesloten) of 1
- Bij De Schie ziet de poort er heel zakelijk uit (zoals bij een bedrijf of ziekenhuis) en dat drukt uit dat er gewerkt wordt (aan een oplossing voor) / gezorgd wordt (therapie) voor de gevangenen 1

Krachtige vrouwen

10 maximumscore 2

drie van de volgende:

- stralen/spuitend bloed
- het zichtbaar tonen van de grote snee/open wond
- de (wanhopig) wijd opengesperde ogen (die de dader Judith aankijken)
- de wijd opengesperde mond
- Holofernes die krampachtig grijpt in het laken.
- het kalme hoofd/de koelbloedige houding van Judith (die contrasteert met de wanhoop van Holofernes)

indien drie of meer juiste antwoorden	2
indien twee juiste antwoorden	1
indien minder dan twee juiste antwoorden	0

11 maximumscore 3

drie van de volgende:

- De rode doek/draperie doet denken aan een (half opgetrokken) theatergordijn/coulissedoek op het podium.
- Het clair-obscur/de sterke lichtval op de figuren doet denken aan kunstlicht uit het theater.
- Het zwaard en de doek (zak) die de dienstmeid vasthoudt zijn belangrijke attributen die zijn op te vatten als rekwisieten (van belang voor de handeling).
- Het bloed dat uit de wond spuit is theatraal/sterk gestileerd vormgegeven.
- De handelingen / houdingen van de figuren zijn op het publiek/de toeschouwer gericht.

per juist antwoord	1
--------------------	---

12 maximumscore 2

- De strijd van de katholieke kerk tegen het opkomend protestantisme / de strijd tussen de Reformatie en de Contrareformatie 1
- In dit schilderij wordt de christelijke boodschap, de overwinning van het (ware katholieke) geloof, op spectaculaire/dramatische manier overgebracht op de (analfabetische) beschouwer. Op die manier probeerde de katholieke kerk haar machtspositie (tegenover het protestantisme) te versterken / propaganda voor de katholieke kerk te voeren 1

Vraag	Antwoord	Scores
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij Gentileschi is sprake van een afwisseling in verticale en diagonale compositielijnen gevormd door de armen van Holofernes, Judith en haar dienstmeid • Het in elkaar grijpen van deze lijnen zorgt voor een ritmiek (beweging, tegenbeweging) die de dynamiek versterkt (anders dan bij Caravaggio, waar de compositielijnen overwegend in één richting lopen) 	<p>1</p> <p>1</p>
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • Bij Gentileschi is sprake van een driehoekscompositie waarvan de drie punten gevormd worden door het hoofd (en schouders) van de dienstmeid, en de hoofden van Judith en Holofernes • Van deze denkbeeldige driehoek vormt het hoofd van Holofernes het kantelpunt en dat zorgt voor meer dynamiek (dan de meer langgerekte en horizontaal georiënteerde driehoekscompositie van Caravaggio) 	<p>1</p> <p>1</p>
14	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juiste uitleg is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Judith en Holofernes speelt de vrouw (Judith) een belangrijke rol/is de vrouw de heldin/een sterke persoonlijkheid • Gentileschi kan zich met deze figuur identificeren/zich in haar herkennen omdat zij als een van de weinige vrouwelijke kunstenaars uit haar tijd ook 'sterk' (een heldin) is 	<p>1</p> <p>1</p>
15	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • voorstelling (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – uit het (agressieve) gorillamasker op het (kwetsbare) vrouwelijk naakt – uit de uitdagend gestelde vraag – uit het met opzet lelijk maken van mooie kunst (het vrouwelijk naakt) • vormgeving (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – uit de in (uitdagend) grote letters geplaatste vraag – uit de grote kleurvlakken in hardgeel en hardroze die aandacht opeisen voor het affiche 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het naakt van Ingres/het beroemde schilderij hangt in het Louvre en is daarmee het bewijs voor de aanwezigheid van (veel) vrouwelijk naakt (in de kunst) in musea.
- Het naakt van Ingres/het beroemde schilderij vestigt de aandacht op/benadrukt de (protest)vraag *Moeten vrouwen naakt zijn om in het Met. Museum te komen?*
- De odalisk/slavin/haremvrouw is te vergelijken met een Guerrilla Girl omdat ze ook een bekend vrouwelijk personage/type uit de kunst is (ze draagt op het affiche ook een gorillamasker).
- De odalisk/slavin/haremvrouw staat voor/representeert een verleidelijke vrouw (voor mannen seksueel aantrekkelijke vrouw) en dat is volgens de Guerrilla Girls de reden dat er veel naakten in kunst en/of musea te zien zijn.

per juist antwoord

1

17 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Vrouwen zijn alleen goed als model (voor mannelijke kunstenaars).
- Vrouwen maken geen kunst en/of geen kunst van goede kwaliteit.
- Vrouwen zijn als onderwerp historisch niet van belang (voor portret of historiestuk) behalve als klassiek naakt / haremvrouw / slavin.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 2

drie van de volgende:

- de naar voren gerichte horens (horens als wapen)
- de indringende/uitdagende directe blik (vanonder de wenkbrauwen)
- het schuin gehouden/naar voren gebogen hoofd (zoals een stier die aanvalt)
- de schuin naar voren gerichte schouder/het naar voren gerichte (boven)lichaam (lichaam in aanval)

indien drie of meer juiste antwoorden	2
indien twee juiste antwoorden	1
indien minder dan twee juiste antwoorden	0

19 maximumscore 2

Kern van een juiste argumentatie is:

- Het thema van de tentoonstelling, vrouwelijke kracht, is een thema **over** en **door** vrouwen. De tentoonstelling (het museum) en de kunstenaars die eraan deelnemen blijven daarmee op veilig/beschermd terrein (reservaat) 1
- Daardoor is er sprake van positieve discriminatie / is er sprake van 'strijd voor eigen publiek' en dat dient de emancipatie (gelijke verhoudingen tussen mannen en vrouwen) niet 1

Muren met een missie

20 maximumscore 2

twee van de volgende:

- de strijd om de eigen/persoonlijke identiteit en/of identiteit van subculturen in de (anonimiteit van) de stad
- de (wed)strijd om erkenning en status van de artistieke kwaliteit
- de (wed)strijd om de ligging / vondst / gewaagdheid van de plek
- de strijd om het laatste woord (autoriteit)

per juist antwoord	1
--------------------	---

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 2	
	Kern van een juiste uitleg is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • De graffiti van Laser 3.14 is een soort dichtregel / poëzie op straat (vergelijkbaar met Loesje) die uitnodigt tot nadenken 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Daardoor komt die meer overeen met (officiële) kunst/literatuur dan met de graffiti van figuur 9, waarbij de nadruk ligt op de vormgeving en op de strijd om tags 	1
	of	
	<ul style="list-style-type: none"> • De graffiti van Laser 3.14 is een verwijzing naar 'religie is opium voor het volk' (Marx) waarbij de aandacht uitgaat naar de politiek-filosofische betekenis van de tekst 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Daardoor komt die meer overeen met politiek en kunst (engagement) dan met de graffiti van figuur 9, waarbij de nadruk ligt op de vormgeving en op de strijd om tags 	1
22	maximumscore 2	
	drie van de volgende:	
	– Het werk bestaat uit beelden/figuren en tekst (pieces en tags).	
	– Het gebruik van goedkoop/makkelijk verkrijgbaar materiaal (viltstift).	
	– Het werk toont het handschrift (de identiteit) van de maker.	
	– Het werkt toont persoonlijke tags (de identiteit van de maker).	
	– Het werk wordt snel gemaakt.	
	– Het werk is een commentaar op iets.	
	indien drie of meer juiste antwoorden	2
	indien twee juiste antwoorden	1
	indien minder dan twee juiste antwoorden	0
23	maximumscore 2	
	Kern van een juiste uitleg is:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Perjovschi plaatst onder het woord 'capital' (kapitaal) slechts één figuurtje en onder het woord 'ism'(isme) veel meer figuurtjes 	1
	<ul style="list-style-type: none"> • Daardoor verbeeldt Perjovschi dat één of enkele mensen veel kapitaal/geld bezit(ten) en de massa/meerderheid maar heel weinig / dat er een ongelijke verdeling van kapitaal (in de Verenigde Staten) is 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Er is veel te zien aan het werk (het heeft veel details) en dat nodigt uit om langer te kijken.
- De titel van het werk bestaat uit een vraag (aan het publiek) - 'wat gebeurde er met ons/met de United States?' - en die nodigt uit om het antwoord hierop te zoeken in het werk.
- De tekeningen en teksten zijn een soort puzzels/beeldgrappen/oneliners en nodigen uit tot langer kijken en het vinden van oplossingen/betekeningen.
- De tekeningen gaan over eenvoudig herkenbare (actuele) maatschappelijke onderwerpen / situaties die de beschouwer herkent en dat trekt de aandacht.
- Het werk is extreem groot/omvat meer dan één muur en daardoor dringt het werk zich op aan de beschouwer/kan de beschouwer er nauwelijks aan ontsnappen.

per juist antwoord

1

25 maximumscore 4

twee van de volgende antwoorden:

- Een groothoeklens (is bol) vervormt/vertekt de gezichten. Daardoor worden de foto's/portretten grappig/een beetje vreemd en het onderwerp (politieke strijd tussen mensen) minder zwaar/beladen.
- Door de mensen van dichtbij te fotograferen worden alle details/oneffenheden beter zichtbaar. Daardoor worden de portretten nog persoonlijker/individueler.
- Door de mensen van dichtbij te fotograferen (close-up) worden de foto's beeldvullend. Daardoor wordt de aanwezigheid van de foto's krachtiger/dramatischer/indringender.

per juist antwoord

2

Opmerking

Als in het antwoord alleen het beeldend effect wordt genoemd, mag maar 1 scorepunt toegekend worden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 2

twee van de volgende

- Door foto's van zowel Israëliërs als Palestijnen aan beide zijden van de muur te plaatsen springen de (uiterlijke) verschillen en de (menselijke) overeenkomsten in het oog (daardoor wordt informatie uitgewisseld / discussies uitgelokt) en dat draagt bij aan kennis over/respect voor elkaar (dat draagt bij aan verbinding).
- Door foto's van zowel Israëliërs als Palestijnen die gekke bekken trekken/grappig zijn aan beide zijden van de muur te plaatsen zien mensen dat ze meer overeenkomen dan verschillen van elkaar, want iedereen houdt van humor (en dat draagt bij aan verbinding).
- De foto's van zowel Israëliërs als Palestijnen die gekke bekken trekken/grappig zijn aan beide zijden van de muur brengen humor op een plaats die staat voor geweld/dreiging. Humor verbindt en relativeert de ernst van het probleem

per juist antwoord

1

27 B

28 maximumscore 2

Antwoorden moeten de volgende strekking hebben:

- readymade: Het werk bestaat uit bestaande objecten/protestborden die onveranderd - weliswaar gekopieerd - als kunstwerk worden gepresenteerd en dat is kenmerkend voor een readymade.
- collage: De borden bestaan uit op elkaar geplakte stukken tekst en foto's.
- environment: Het werk is een (levens)grote installatie opgebouwd uit meerdere losse elementen zoals protestborden/spandoeken/vlaggen, die samen een (levensechte) omgeving/ruimte vormen.

indien drie of meer juiste antwoorden

2

indien twee juiste antwoorden

1

indien minder dan twee juiste antwoorden

0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat (twee van de volgende):

- Wallingers werk over het recht op vrijemeningsuiting gaat. Dat is een politiek thema (hedendaagse geschiedenis), wat een kenmerk is van een historiestuk.
- Wallingers werk gaat, via het werk van Haw, over de oorlog (politieke strijd) in Irak. Dat is een politiek thema, en dat is een kenmerk van een historiestuk.
- De titel *State Britain* veronderstelt dat het werk gaat over 'de staat Britannië', en dat is een (actueel) politiek thema, wat een kenmerk is van een historiestuk.
- Het werk van Wallinger getuigt van maatschappelijk engagement, en dat zou je een kenmerk van een modern historiestuk kunnen noemen.

per juist antwoord

1

Opmerking

*Als in het antwoord **alleen** genoemd wordt dat Wallingers werk over geschiedenis gaat, geen scorepunt toekennen.*

Zwaar geschut

30 maximumscore 3

drie van de volgende:

- Het grote aantal kanonlopen doet dreigend aan, maar de kanonlopen wijzen elk een andere kant op waardoor de tank niet kan richten/alle (willekeurige) kanten op schiet.
- De tank lijkt op een doodshoofd/dreigend masker maar de ogen zijn doorgedraaid/het hoofd heeft iets grappigs/likt een gek masker.
- De rupsbanden van de tank zijn overdreven scherp en hoekig, maar de wielen zijn ongelijk/vervormd waardoor de tank niet stabiel kan rijden.
- De vele zichtbare nagels wijzen op een dreigend pantser van de tank, maar alle delen zitten schots en scheef alsof de tank instabiel is/zo uit elkaar kan vallen.
- De tank heeft een opengesperde / vuurspuwende mond, maar de mond heeft geen tanden (laat zijn tanden niet zien) en/of de vlammen lijken op dunne slierten/twijgen en lijken daardoor onschuldig/ongevaarlijk.

per juist antwoord

1

Opmerking

*Als in het antwoord **alleen** het dreigende aspect genoemd wordt, geen scorepunt toekennen.*

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

31 maximumscore 1

een van de volgende:

- De (naakte) krijger staat voor de vrede / de goede strijder en de tank voor de oorlog / het monster / het kwaad en dat is in de kern waar oorlog over gaat.
- Picasso verwijst door zich te beperken naar de oorlog in algemene zin / in alle tijden en/of naar de universele strijd tussen goed en kwaad (de oorlog in Korea is in zijn ogen niet veel anders dan welke oorlog dan ook).
- De krijger staat voor het individuele / persoonlijke en de tank voor het massale / onpersoonlijke en dat is een strijd tussen mens en machine / het niet-menselijke.

32 maximumscore 2

twee van de volgende:

- **De combinatie van verschillende aanzichten in een voorstelling.** Dit is te zien in de twee verschillende profielen van de krijger / in de combinatie van voor- en zijaanzicht op het schild / in het voor- en zijaanzicht van de (doods)kop op de tank.
- **Het gebruik van hoekige/geometrische vormen.** Dit is te zien aan de tank, want die is opgebouwd uit driehoekige- en ronde vormen en vierkanten.
- **Het benadrukken van het platte vlak / de suggestie van diepte wordt vermeden.** De krijger en de tank staan naast elkaar op één lijn/hetzelfde vlak en/of het ontbreken van perspectieflijnen.

per juist antwoord

1

Opmerking

Als bij een kenmerk geen of geen juist voorbeeld wordt gegeven, geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

33 maximumscore 2

twee van de volgende:

- ritmische opeenvolging/herhaling van vormen(sequentie): zoals de herhaling van kanonlopen, wolken stoom, lichtstralen.
- suggestie van dynamiek/snelheid in de compositie: door de in wisselende richtingen geplaatste diagonale lijnen van de trein, de lichtbundels/stralen en de kanonnen / de elkaar doorsnijdende cirkels van wolken en rondingen van de trein
- fragmentatie/opdeling van volumes in stukken: het landschap, de trein en de mensen zijn weergegeven door overwegend rechte lijnen, driehoeken en (halve)cirkels/halfronde vormen.
- kleur: het gebruik van (lichtgeel, lichtgroen, lichtblauw) heldere, contrasterende kleuren die samen lijken te 'stralen'.
- de korte / nerveuze toets, zoals zichtbaar in de bepantsering van de trein.

per juist antwoord

1

34 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Pantservoertuigen met kanonnen en geweren waren recente uitvindingen en/of voorbeelden van 'prachtige mechanische vormen'. Deze staan voor ultieme kunstvormen en daarmee voor een **nieuwe, dynamische toekomst** (futuristen wilden al het oude vernietigen om ruimte te maken voor moderne gebouwen en snelle voertuigen).

of

De snelle, krachtige trein is als een machine die door het landschap snijdt / het kapotmaakt en dat sluit goed aan bij de **verheerlijking van de oorlog** door de futuristen (vernietiging van het oude landschap) die nodig is voor een nieuwe, dynamische toekomst (met moderne gebouwen en snelle voertuigen).

Opmerking

Als in het antwoord alleen de 'recente uitvindingen', 'prachtige mechanische vormen' of 'machines' genoemd worden, en niet de verwijzing naar het dynamische toekomstbeeld, geen scorepunt toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

35 maximumscore 2

drie van de volgende:

- Lichtenstein selecteert / isoleert drie fragmenten uit het beeldverhaal die staan voor het meest dramatische moment uit het vuurgevecht.
- Lichtenstein blaast deze fragmenten enorm op waardoor de impact ervan op de beschouwer groter is.
- Lichtenstein maakt de contrasten tussen voor- en achtergrond sterker door contrasten in kleur (geel op blauw bij Bratataata, zwart en wit in de kanonlopen).
- Lichtenstein maakt contrasten tussen vormen sterker (grotere rooksluizen, witte dynamische vorm in propeller).
- Lichtenstein maakt de voorstelling eenduidiger door vormen te vereenvoudigen (details weg te laten), zwarte contouren te versterken.

indien drie of meer juiste antwoorden	2
indien twee juiste antwoorden	1
indien minder dan twee juiste antwoorden	0

36 maximumscore 1

Voorbeeld van een juiste uitleg is:

'As I Opened Fire...' is gebaseerd op een strip/op drukwerk en uitgevoerd in (net als drukwerk) een 'onpersoonlijk' handschrift (persoonlijke toets ontbreekt). Dit wordt gezien als een reactie op (het grote belang van) het persoonlijke handschrift en/of de (onbegrijpelijke) abstracte vormtaal en/of het unieke kunstenaarschap die kenmerkend zijn voor het abstract expressionisme.

of

'As I Opened Fire...' is een in koele / onpersoonlijke stijl uitgevoerd vuurgevecht waarvan de kinderlijke heroïek die daaruit spreekt een reactie is op de serieuze grote gebaren van het abstract expressionisme.

of

'As I Opened Fire...' is een voorbeeld van pop art/low art (een stripverhaal) die door de relatie met de populaire cultuur/consumptiemaatschappij als meer toegankelijk werd ervaren dan de elitaire kunst/high art van het abstract expressionisme.

of

'As I Opened Fire...' is ontleend aan/wordt in verband gebracht met de materiële/fysieke wereld en wordt daardoor als reactie gezien op de sterk spirituele/geestelijke wereld van het abstract expressionisme.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

37 maximumscore 2

twee van de volgende:

- oorlog (de strijd die Amerika bijvoorbeeld voert tegen terrorisme)
- persoonlijke strijd (uithoudingsvermogen, fitness)
- de strijd van mens versus machine (Een tank is normaal veel sterker dan de mens, maar heeft nu zijn slagkracht verloren.)
- concurrentiestrijd tussen landen (De biënnale is ook een strijd tussen de kunst of paviljoens van verschillende landen.)

per juist antwoord

1

38 maximumscore 1

Picasso: a

Severini: c

Lichtenstein: b

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 26 mei naar Cito.

De normering in het tweede tijdvak wordt mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Als het tweede tijdvak op uw school wordt afgenomen, zend dan ook van uw tweede-tijdvak-kandidaten de deelscores in met behulp van het programma WOLF.

6 Bronvermeldingen

afbeelding 1 en 2	Hendrik de Keyzer, poort van het Rasphuis, Amsterdam
afbeelding 3 en 4	J.F. Metzelaar, P.I. De Berg, Arnhem, foto's Thea van de Heuvel
afbeelding 5	Carel Weeber, P.I. De Schie, Rotterdam
afbeelding 6	Caravaggio, <i>Giuditta e Oloferne</i> , 1599, Galleria Nazionale d'Arte Antica in Palazzo Barberini, Rome
afbeelding 7	Artemisia Gentileschi, <i>Giuditta e Oloferne</i> , 1625-1630, Museo Nazionale di Capodimonte, Napels
afbeelding 8	Guerrilla Girls, <i>Do women have to be naked to get into the Met. Museum?</i> , 1985-1989, www.guerrillagirls.com
afbeelding 9	Nandipha Mntambo, <i>Europa</i> , 2008, courtesy Museum Arnhem
afbeelding 10 en 11	Dan Perjovschi, <i>What Happened to US?</i> , 2007, MOMA, New York
afbeelding 12 en 13	JR, <i>Face2Face</i> , 2007, www.jr-art.net/projects/face-2-face
afbeelding 14	Mark Wallinger, <i>State Britain</i> , 2007, Tate Britain, Londen
afbeelding 15	Pablo Picasso, <i>La guerre et la paix</i> , 1951
afbeelding 16	Gino Severini, <i>Treno blindato in azione</i> , 1915
afbeelding 17	Roy Lichtenstein, <i>'As I Opened Fire...'</i> , 1964, Stedelijk Museum Amsterdam
afbeelding 18	Pagina uit <i>All American Men of War</i> , nr 90, maart-april 1962
afbeelding 19	Allora & Calzadilla, <i>Track and Field</i> , 2011, Biennale Venetië

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.